

УДК [371.124:7.071.2:001] (477)

В. В. Тушева,

доктор педагогічних наук, доцент
(Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди)
Tusheva70@mail.ru
ORCID: 0000-0002-9451-0532

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

В статті обґрунтовується перспективність і продуктивність застосування культурологічного підходу як концептуального і теоретичного фундаменту розв'язання проблеми формування науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музики. На основі теоретичного аналізу культурологічних і педагогічних джерел розкриваються такі методологічно значущі принципи культурологічного підходу, як культуровідповідність, полікультурність, культуротворчість, інтегративність. Окреслені можливі зміни у змісті вищої музично-педагогічної освіти у контексті культурологічної парадигми.

Ключові слова: культурологічний підхід, культурологічна освіта, людина культури, науково-дослідницька культура майбутнього вчителя музики як особистісний феномен, творчість, культуродоцільні педагогічні технології.

Постановка проблеми. Серед актуальних проблем розвитку вищої музично-педагогічної освіти, які мають фундаментальне значення і набули зараз найбільшого суспільного резонансу, на передній план можна винести проблему відповідності освітніх систем потребам розвитку культурних процесів. Сьогодні очевидна необхідність принципово нового підходу до освіти як до надскладної самоорганізуючої системи, що взаємодіє з іншими соціальними системами й складає з ними в межах держави єдиний організм.

У сучасних соціокультурних умовах освіта набуває якісно нового стану, переставши бути жорстко детермінованою системою. Для такого стану характерні інша логіка існування, інші закономірності розвитку, а саме саморозвиток і самовибудовування, у першу чергу внаслідок актуалізації внутрішніх духовних резервів. Перехід сучасної освіти у новий культурний вимір, її культурна домінанта змінили традиційне уявлення про сутність і функції освіти в контексті культуродоцільного й культуротворчого середовища, культурного мікрокосму. Отже, удосконалення будь-якої педагогічної системи з метою забезпечення адекватної їй відповідності умовам сучасної культури актуалізує проблему застосування культурологічного підходу в педагогіці, зокрема, музичній і мистецькій.

Теоретичне осмислення закономірностей взаємозв'язку освіти і культури, їх ізоморфної тотожності дозволяє висунути припущення про перспективність і продуктивність застосування культурологічного підходу як концептуально-методологічного підґрунтя формування науково-дослідницької культури майбутніх учителів у галузі музично-педагогічної освіти. Окреслене проблемне поле репрезентує коло питань, що охоплюють проблематику теоретико-методологічної культурологічної інтеграції концептів "культура", "наука" і "освіта".

Ці педагогічні виклики підтверджуються головними вимогами Болонського процесу щодо необхідності створення Європейського простору вищої освіти, яке має відбуватися одночасно та паралельно зі створенням простору наукових досліджень, і мають відображення у державних документах – Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законах України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про професійний розвиток працівників", Державній національній програмі "Освіта" ("Україна XXI століття"), "Плані дій щодо поліпшення якості художньо-естетичної освіти на 2009–2012 рр." та ін., де як концептуальна закладена ідея інтеграції науки і освіти, "онаучнення" сучасного освітнього і мистецького простору.

Аналіз актуальних досліджень. Питання щодо підготовки майбутніх вчителів музики у контексті професійно-педагогічної діяльності знайшли своє висвітлення в роботах Е. Г. Абдулліна, Л. Г. Арчажнікової, Б. А. Бриліна, О. В. Єременко, А. В. Козир, О. В. Михайличенка, Г. Ю. Ніколаї, О. М. Олексюк, В. Ф. Орлова, Г. М. Падалки, А. М. Растригіної, О. Є. Ребрової, Т. Й. Рейзенкінд, О. Я. Ростовського, В. Г. Ражнікова, О. П. Рудницької, О. П. Щолокової та ін. Проблема моделювання змісту вищої педагогічної освіти були присвячені наукові праці таких вітчизняних вчених як В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, О. А. Дубасенюк, Є. С. Барбіна, І. М. Богданова, В. І. Бондар, С. У. Гончаренко, М. Б. Євтух, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, Н. Г. Ничкало, О. М. Пехота та ін. Проблема культурологічної освіти, її змістові і процесуально-функціональні аспекти досліджувалися В. С. Біблером, Є. В. Бондаревською, Б. С. Гершунським, С. І. Гессеном, І. А. Зязюном, Н. Б. Криловою, В. В. Серіковим, В. О. Сластьоніним, О. Л. Шевнюк, І. С. Якиманською та ін.

У музичній педагогіці проблема формування науково-дослідницької культури вчителя (окрім її аспекти) була започаткована в роботах Е. Г. Абдулліна, Н. А. Сегеди, О. П. Щолокової (методологічний

аспект дослідницької діяльності вчителя музики, викладача мистецьких дисциплін), Л. Г. Арчажнікової, О. В. Єременко, О. М. Олексюк (дослідницький компонент у професійній підготовці вчителя музики), Г. М. Падалки (методи науково-педагогічного керівництва підготовкою магістерської роботи), Г. Ю. Ніколаї, О. П. Рудницької (наукове дослідження як дидактична категорія у мистецькій освіті), В. Ф. Орлова, О. М. Отич, Т. Й. Рейзенкінд, О. Я. Ростовського (досвід вчителя музики в оволодінні дослідницькими технологіями в межах поліхудожньої і науково-пізнавальної діяльності). Питання щодо дослідницьких вмінь і якостей майбутніх вчителів музики висвітлювалися у дисертаційних дослідженнях В. А. Лісового, М. І. Фалько.

Проте культурологічні аспекти формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики залишаються мало вивченими і потребують подальшої наукової рефлексії.

Отже, **мета статті** – розкрити питання щодо культурологічного підходу як теоретико-методологічної основи стратегії формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики.

Виклад основного матеріалу. Сучасні соціокультурні реалії, необхідність домінування культурологічного підходу в педагогічній і мистецькій освіті визначають актуальність розробки інноваційних підходів до проектування освітньо-педагогічних систем, зокрема моделі формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики як особистісного феномену.

Осмилення культурологічних, наукознавчих, психолого-педагогічних і мистецтвознавчих аспектів означеної проблеми уможливило визначити науково-дослідницьку культуру майбутнього вчителя музики як складну, динамічну якість особистості, що виявляється у здатності до синтезування аналітико-синтетичної, індуктивно-дедуктивної мисленнєвої діяльності і емоційно-образного осягнення музичних творів, втілення наукового, педагогічного і художньо-естетичного ідеалу у дослідницький пошук, застосування наукових знань у педагогічній діяльності в якості науково-теоретичної (пояснювальної) та конструктивно-технологічної (перетворювальної) функції.

Особливістю науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музики є його здатність до поєднання різних способів наукового пізнання як реалізації наукових методів дослідницького пошуку, поняттєво-категоріального апарату педагогіки музичної освіти у розроблених педагогічних моделях або стратегіях, і способів художнього пізнання, що звернене до пошуку художніх образів і співвідносяться з художньою ідеєю творів, виявляються у конкретно-чуттєвій, естетично визначеній формі. Як особлива форма пізнання дійсності у мистецтві, художній образ має свої специфічні особливості, серед яких виділяються метафоричність, асоціативність, парадоксальність. У цьому контексті художній образ розглядається як індивідуалізоване узагальнення, яке розкривається в індивідуальному і через індивідуальне, яке подається у емоційно-чуттєвій формі. У цьому контексті, що науково-дослідницька культура вчителя музики виступає як єдність педагогічної думки, дослідницького пошуку і художнього світовідношення, що виявляється у сукупності певних якостей, спрямованих на творче здійснення дослідницьких завдань у галузі мистецької освіти. Науково-дослідницька культура визначається єдністю методологічної культури, наукового стилю мислення й дослідницької діяльності вчителя-музиканта, які зумовлюють розвиток, становлення й збагачення суб'єктно-особистісної домінанти дослідника, формування його професійно-педагогічного кредо. Осягнення художніх реалій світу на наукових засадах активізує здатність особистості дослідника-музиканта відводитися до широких творчих узагальнень, застосовуючи метод наукового і естетичного аналізу [1; 2].

Змістова і функціональна своєрідність науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики як якості особистості визначає специфіку формувального процесу, проектування освітнього процесу на засадах культурологічної парадигми, що є найбільш ефективним в умовах мистецької освіти.

Як свідчить аналіз наукових праць, апарат культурології набуває статусу метанауки, яка намагається осмислити світ культури як єдине ціле, пояснити суть культурних феноменів, людського буття й історичне призначення людини культури. Поняття "культурологія", застосовуване до вивчення педагогічної дійсності, включає в себе два основних значення: знання про культуру й теорію культури. Це дозволяє визначити головні *засади культурологічного підходу*, тобто розглядати культуру як джерело змісту музично-педагогічної освіти і як метод його дослідження й проектування.

Цікава еволюція поглядів на виявлення сутності поняття "культура" в історії філософії. Так, принцип "гуманітарної" культури Ренесансу "людина – творець культури" був замінений раціонально-гуманістичним тлумаченням культури епохи Просвітництва як результату і мети суспільно-просвітницької виховної діяльності людини. У контексті філософії нового часу культурно-просвітницька діяльність розглядалася як необхідна умова залучення людини до культури. Надалі поняття "культура" вживатиметься в значенні освіченості, обізнаності, вихованості людини, і з цими початковими значеннями воно увійде майже до всіх європейських мов, у тому числі й слов'янських.

Теоретична дедукція поняття "культура" дозволяють акцентувати увагу на дефініціях, які розширюють розуміння сутності культури, наповнюють її новим смислом і змістом, а саме:

- культура – це якісна визначеність явища, що дозволяє не тільки ідентифікувати і відрізнити його від інших, а й вказати на ступінь сформованості, розвиненості і відносної досконалості;

- культура – це ціннісна значущість і "наповненість" будь-якого явища, що дозволяє розглядати його з точки зору включення у сукупність досягнень у галузях науки, освіти, мистецтва, способу життя; у цьому сенсі культура сама стає соціальною метацінністю, поєднуючи у собі цінності в їх культурно-історичному і національно-культурному контекстах;

- культура – це процес і механізм як збереження і трансляції цінностей, так і їх постійного породження і перетворення у галузі пізнання, спілкування і творчості;

- культура – це середовище соціально значущого зрощування людяності і простір вільного виникнення нових елементів творчого досвіду, його самоорганізації, саморозвитку і самопоновлення.

Не дивлячись на розширення поля культурологічних досліджень, відмінностей концептуальних, теоретико-методологічних положень щодо феномена культури, вчені доходять загального висновку: за своєю суттю культура є розгорненим у часі самоздійсненням людини, її буття. Свідченням цьому є праці А. І. Арнольдова, А. М. Артановського, В. С. Біблера, М. К. Мамардашвілі, В. М. Межуєва, М. С. Розова, Ю. М. Лотмана та ін. Доречним стає введене В. М. Межуєвим [3] поняття "цілісне поле культури", що дозволяє не протиставляти, а "пов'язувати" в одне ціле ціннісно-аксіологічні й онтологічні аспекти людської соціально-історичної діяльності. Нам видається цілком логічним підхід науковця до цілісності культури, який вказує на її цілісність за умови, що ця цілісність виявляється не відносно різних видів діяльності, в яких вона проводиться, а відносно людини як суспільного суб'єкта діяльності. У цьому сенсі розвиток людини, її творчих сил, відносин є внутрішнім стрижнем культури, а дійсність, предметне багатство суспільства – зовнішньою формою існування культури. Тому культура постає і цілісною (на рівні сутності), і структурованою (на рівні дійсності). Однак цілісність не виключає структурності, так само як структурність культури передбачає її цілісність, визначається нею.

У контексті культурологічної проблематики *суть культури* розуміється як специфічна форма концентрації ідеально-духовної енергії людини і людства, як сукупність "проектних" (тобто ідеальних) способів і результатів засвоєння і перетворення світу (природи, суспільства, людини) [4]. Ці основоположні характеристики культури простежуються на різних рівнях і зрізах її функціонування: процесуальному, результативному (матеріальному), ідеальному та інституціональному. Саме у смислово-полі культурологічної парадигми підкреслюється унікальність людини, а її інтелект і творчий потенціал розглядається як головна продуктивна сила суспільства, що означає посилення ролі людського фактора, особливо таких якостей людини, як її самотність і самоцінність.

Сучасне розуміння освіти (Є. С. Барбіна, В. С. Библер, І. М. Богданова, Є. В. Бондаревська, Н. В. Бордовська, І. Ф. Ісаєв, І. А. Зязюн, Н. Б. Крилова, В. І. Луговий, Л. І. Міщенко, С. О. Сисоєва, В. О. Сластьонін) актуалізує її розгляд як соціально зумовлене становлення людини, яка набуває свого особистісного образу, детермінованого наявним станом культурного буття. Як наголошує В. С. Библер [5], має по-новому розумітися сам зміст освіти, у центрі якої має стати освіта людини культури, людини, здатної не тільки включатися у наявні форми мислення і діяльності, а й переформулювати самі їх засади, поєднанні з різними культурними смислами.

Культурологічний підхід у *мистецькій освіті* як такий, що сприяє розвитку людських ресурсів, необхідних для використання їх ціннісного культурного капіталу, пропонується ЮНЕСКО у розробленій Дорожній карті мистецької освіти (2006 р.). Визначення сутності мистецької освіти як поєднання інтелекту і почуттів ми знаходимо в роботах І. А. Зязюна. На думку вченого, в сучасних умовах така єдність має бути основою естетичного розвитку особистості, разом з формуванням культури методологічного мислення, стимулюванням пізнавальної й творчої активності у різних видах життєдіяльності людини. Для нас важливе виділення науковцем у мистецькій освіті єдності естетичного (художнього) начала і пізнавального процесу, методологічних якостей й творчості.

Наукова рефлексія у напрямку мистецької і музично-педагогічної освіти дозволяє визначити наступні дослідницькі вектори, які відображають різні її концепції, теоретичні міркування щодо її функціонування на рівні середньої і вищої школи:

- етико-естетичний контекст педагогічної майстерності вчителя музики, його акмеологічний потенціал, оволодіння художньо-естетичною і педагогічною компетентностями як своєрідними орієнтирами професійного розвитку педагога-музиканта, різні аспекти його професіогенезу (Т. Д. Грінченко, О. В. Єременко, Ж. Ю. Каташова, А. В. Козир, О. Д. Критська, І. М. Левицька, М. А. Михаськова, Т. Й. Рейзенкінд, З. В. Сафроній, Н. А. Сегеда, Л. В. Школяр, Г. В. Яківчук);

- духовні і моральні кореляти у мистецькій освіті, її ціннісно-смілова домінанта, діалогічні освітні моделі у музичному процесі, пошук різноманітних модусів досягнення музичного мистецтва (В. С. Вергунова, Л. М. Радковська, О. М. Олексюк, В. А. Подрезов, О. Я. Ростовський);

- розвиток творчо-креативних ресурсів особистості у музично-освітньому просторі, активізація її сутнісних сил, чуттєво-емоційне самовиявлення і самостворення в освітньо-мистецькому просторі, визначення стратегій розвитку музичної обдарованості вихованців (Г. О. Білозерська, Е. Б. Брилін, Л. О. Жорняк, К. В. Завалко, О. М. Отич, Л. С. Руденко);

○ формування аксіосфери особистості, естетичного спрямованого світобачення, світовідчуття у мистецькій культурі, художньо-естетичного світогляду і виявлення взаємовпливу і залежностей між ними (В. Г. Бутенко, С. В. Грозан, О. В. Михайличенко, Н. Є. Міропольська, Л. Д. Ороновська, Г. М. Падалка, О. П. Рудницька, С. О. Соломаха, І. О. Цюряк);

○ формування інтелектуального, аналітичного, рефлексивного потенціалу у мистецькій діяльності, логіко-ейдетичне осмислення художнього тексту, експлікування музичного твору, визначення інтерпретаційних вмінь в умовах виконавської практики, поліхудожнього виховання, генералізація художніх знань (О. Д. Бузова, І. П. Грінчук, О. З. Довгань, Ю. М. Клименюк, Л. М. Масол, Н. В. Новикова, І. П. Парфентьева, О. П. Щолокова);

○ використання в навчально-виховному процесі надбань театральної педагогіки, реалізація потенціалу театральних засобів у музично-педагогічному процесі, особливості гри-драматизації і гра-інсценізації (Л. Г. Дубина, А. А. Кікоть, М. М. Барактян, О. В. Гордова, М. А. Дергач, М. А. Ларіонова, Н. А. Рачковська);

○ формування і розвиток національної, етнічної культури засобами музичного мистецтва, український музичний фольклор як засіб навчального впливу та формування національної свідомості учнів, його навчальна, організаторська, дидактична, виховна і виконавська складові; полікультурна освіта у музично-педагогічному процесі (В. В. Гура, І. В. Єгорова, Е. І. Койкова, М. В. Мартинюк, Р. О. Осипець, О. В. Хоружа);

Означені дослідницькі віднайдення слугують теоретичним підґрунтям у наукових пошуках майбутнього вчителя музики – дослідника, розробці дидактичного і методичного супроводження наукової проблеми, що вивчається, засобом переосмислення музично-педагогічного досвіду.

Метою освіти як соціокультурного феномена стає *переорієнтація її культурної функції*, яка має бути пріоритетною, відповідати новим позитивним тенденціям соціокультурного розвитку, орієнтуватися на такі культурні домінанти сучасності: антропоцентризм, гуманізм, демократизм, духовність, моральність, варіативність, енциклопедичність, інтегрованість. Таке розуміння сучасної освіти, зокрема вищої музично-педагогічної, відповідає тенденціям і динаміці сучасної культури, змінює характер дій в освітньо-педагогічному просторі і розширює межі його проектування, допомагаючи його суб'єктам ставити та розв'язувати ціннісні, інноваційні, смислопошукові, дослідницькі завдання. Для нас є знаковим висловлювання А. С. Запесоцького [4] щодо культурно-освітньої діяльності, яка розуміється як процес "зборки" духовного світу особистості шляхом активної і діяльнісної проєкції якостей (елементів), що формуються, на зовнішній персоніфікований образ, який інтеріоризується і стає своєрідною "духовною домінантою", що об'єднує і підпорядковує усі складові внутрішнього світу особистості.

Методологічно значущим принципом культурологічного підходу, як теоретико-методологічної основи стратегії формування науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музики, стає принцип *культуровідповідності освіти*. Усвідомлення взаємозв'язку культури і освіти, отожднення культури і освіченості було характерно ще мислителям минулого (Ж. Руссо, І. Канту, И.-Г. Гердеру, І. Песталоцці, Г. Гегелю, А. Дістервегу та ін.). При всій різноманітності підходів і визначень, освіта, на думку філософів-мислителів, виступала важливішим аспектом розгляду культури (на соціальному і особистісному рівнях).

Послідовниками (С. І. Гессен, С. Ю. Курганов, Ю. М. Лотман, Б. М. Неменський, Г. Г. Шпет) культуровідповідної освіти, які наповнюють трактування її змісту культурним смислом, пропонують розглядати культуру і освіту у діалектичній єдності. Так, за твердженням С. І. Гессена, розвиток культури і освіти – процеси, які багато в чому відбуваються паралельно, синхронно й взаємопов'язано. Мету життя сучасного культурного суспільства науковець визначає як "мету освіти", підкреслюючи, що "між освітою і культурою є, таким чином, точна відповідність" [6: 25]. Справжня освіта, на думку вченого, полягає не у передаванні новому поколінню готового культурного змісту, а лише у повідомленні йому руху, продовжуючи який воно могло б вибудовувати свій власний новий зміст культури.

Для теоретичного обґрунтування власної наукової позиції ми звертаємося до педагогічної концепції Є. В. Бондаревської, головним месіджем якої є необхідність переходу у педагогіці від просвітницької парадигми до культуротворчої, від "людини освіченої" до людини культури. Культурологічна парадигма реалізується в рамках професійної особистісно зорієнтованої освіти, основним методом проектування якої стає культурологічний підхід, спрямований на "поворот усіх компонентів освіти до культури й людини як її творця й суб'єкта, здатного до культурного саморозвитку" [7: 87].

Взаємозв'язок освіти й культури виявляється, перш за все, через людину, яка є системно єдиною ланкою культурно-освітньої системи. Виділення підсистеми "людина" як окремого системного елемента є принциповим і суттєвим моментом, який підкреслює той факт, що у загальній цілісній гуманітарній культурно освітній системі людина виступає суб'єктом як відносно культури, так і відносно освіти. За твердженням Е. В. Соколова [8], культура і особистість – поняття, що співвідносяться не зовнішньо, а внутрішньо. Особистість діє в умовах культури, яка, у свою чергу наповнює особистість, стаючи її

системно-інтегративним утворенням. Саме унікальність, оригінальність, самобутність, творче створення самого себе і навколишнього світу складають найбільш істотні риси культури людини як особистості.

У цьому аспекті культурологічний підхід перетинається з антропологічним, як таким, що передбачає органічний взаємозв'язок людини, суспільства й Універсуму і виявляється у сукупності підходів до проблеми людини в контексті різних філософських систем осмислення світу і шляхів його еволюції, домінуванні у науковому пізнанні "суб'єктивного полюсу". У цьому сенсі освіта розуміється як антропна практика культури, фактор розвитку особистості, що апелює, насамперед, до гуманістичних категорій. Розуміння творчості як атрибутивної якості особистості і діяльності, що супроводжується ускладненням всього культурного, духовного "поля" особистості, цілком відповідає прагненню утвердити культурно-антропологічний контекст культури, забезпечити процес утвердження соціальної значимості творчої діяльності особистості як форми самобуття людини, як вияву її духовності.

Пропонуємо звернутися до сформульованих у педагогічній концепції Н. Б. Крилової [9] *принципів культурологічної освіти*, в яких концентруються фундаментальні властивості культури і освіти в їх взаємозв'язку:

- *культуровідповідність* – метапринцип, який вказує на адекватність освіти сучасній культурі, її особливостям і вимогам; здатність освіти до соціального реконструювання, що організує культурні форми, а не тільки транслює норми і цінності культури;

- *продуктивність* – принцип, що розкриває створюючий діяльнісний характер освіти, її здатність забезпечувати активність людини, її творчу практичну діяльність; головним критерієм продуктивності є творчий продукт діяльності особистості вихованця, його особистісне культурне досягнення на даному освітньому рівні;

- *мультикультурність* – принцип виражає домінуючу орієнтацію на множинність та різноманітність культурних цінностей і норм, зразків поведінки, форм діяльності у освітніх системах, їх збереження і примноження, становлення культурної ідентичності особистості, тобто усвідомлення власної належності до певної культури та інтеріоризація її цінностей.

Формування *традицій полі(мульти) культурної освіти* характерне для сучасного соціокультурного простору, коли визначається необхідність діалогу різноманітних культур і організації умов для їх співпраці, взаєморозуміння і взаємодії. *Полікультурність* ми розглядаємо як важливий методологічний принцип, згідно з яким людина є перетином багатьох культур, і тому можна говорити про наявність у індивіда декількох ідентичностей, тобто людина багато- або поліідентична. Кожна людина є представником певної культури, культурної епохи, але усвідомити це можна тільки в процесі спілкування-діалогу з людьми (або творами) різних культур, результатом якого є вільний вибір індивідом духовних цінностей, способу життя і мислення, його "самодетермінації в горизонті особистості" (Є. В. Бондаревська).

У цьому контексті полікультурність виявляється не тільки як певна стратегія освітнього простору, його метапринцип, а й своєрідна властивість свідомості вчителя-дослідника-музиканта, що спрямовує на розпізнання культурної конотації різних понять, інтегрування знання на міжпредметній основі, застосування поліпарадигмального підходу у створених освітніх моделях. Перехід до полісистемного різноманіття педагогічних теорій і практик, їх рівноправ'я є необхідною умовою в ситуації вільного вибору майбутнім вчителем музики власної стратегії і тактики, педагогічних технологій і методів навчання, осмислення педагогічних теорій як взаємопов'язаної численності різних "логів", які існують і взаємозбагачуються у вільній взаємодії.

Культурологічна парадигма дає розуміння плюралістичності в освіті (С. Ф. Клепко), що передбачає рух від "моно" до "полі", "мозаїчності" у сучасних культурах, об'єктивно породжує поглиблення інтеграції у соціальному культурно-освітньому розвитку. Інтегративність, як важлива характеристика і засада освіти розуміється як: досягнення цілісності світогляду особистості; бачення головного інтегративного начала в особистісних смислах; інтегроване знання, що виявляється у нових полідисциплінах. Але такі засади є частковою тенденцією інтеграції як естетичної якості. Естетичний вимір освіти полягає у встановленні в ній принципу поліцентричної інтеграції, що вимагає перебудови архітектури освітнього простору, яка у прямому значенні слова і в переносному, покликана гармонізувати суперечливий світ людського буття. І це становить одну з особливостей методології мистецької освіти, покликання якої у культивуванні гармонії, творчо-естетичних ідеалів засобами мистецтва.

Отже, окреслимо можливі зміни у змісті вищої музично-педагогічної освіти в контексті культурологічної парадигми, що спричиняють корегування освітніх технологій, які спрямовані на ефективне формування науково-дослідницької культури майбутніх учителів музики. Так, на нормативному рівні це виявляється у вимогах до змістового компоненту як "культуромісткого"; процесуальної сторони, що відрізняється цілісністю, єдністю і взаємодією усіх компонентів; керування науково-пізнавальною, дослідницькою та освітньо-педагогічною діяльністю на принципах діалогу, взаємоповаги, довіри, врахування особистісно-індивідуальних особливостей майбутніх учителів музики;

вимогах до освітньо-виховного простору як культуродоцільного, полікультурного середовища; засобів діагностики й моніторингу якості освіти, що об'єктивно й диференційовано дозволяють оцінювати рівень професійно-особистісного розвитку майбутнього вчителя-музиканта; методів навчання як інноваційних, культуротворчих.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, підсумовуючи і осмислюючи вище викладене, дійдемо висновку: культурологічний підхід як стратегія формування науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музики представляє сукупність *теоретико-методологічних положень* (ізоморфна тотожність освіти і культури, полікультурність, культуровідповідність, інтегративність тощо), *організаційно-педагогічних та методичних заходів*, практична реалізація яких передбачає застосування полікультурного структурування освітнього процесу, культуротворчості, створення умов для засвоєння й трансляції гуманістичних, педагогічних, дослідницьких цінностей і технологій, самобутнього розвитку особистості майбутнього вчителя-дослідника-музиканта, здатного до самодетермінації і самовизначення у дослідницькому, педагогічному і мистецькому пошуку.

Обраний нами напрям дослідження має продовження у вивченні культурологічного аспекту формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музики за кордоном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Тушева В. В. Формування науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музики в процесі професійної підготовки : теорія і практика : [монографія] / В. В. Тушева. – УМО НАПН України. – Харків : Видавництво "Майдан", 2015. – 450 с.
2. Тушева В. В. Теоретичні і методичні основи формування науково-дослідницької культури майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 / В. В. Тушева ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 2016. – 44 с.
3. Межуев В. М. Идея культуры. Очерки по философии культуры / В. М. Межуев. – М. : Прогресс-Традиция, 2006. – 408 с.
4. Запесоцкий А. С. Культурология образования / А. С. Запесоцкий // Методологические и технологические основы образовательной деятельности. – СПб : Издательство СПб ГУП, 2012. – С. 120–183.
5. Библер В. С. От наукоучения – к логике культуры : два философских введения в двадцать первый век / В. С. Библер. – М. : Политиздат, 2008. – 413 с.
6. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / С. И. Гессен ; отв. ред. и сост. П. В. Алексеев. – М. : Школа – Пресс, 2005. – 448с.
7. Соколов Э. В. Культурология (очерки теории культуры) / Э. В. Соколов. – М. : Мысль, 2010. – 272 с.
8. Е. В. Бондаревская Теория и практика личностно-ориентированного образования / Е. В. Бондаревская. – Ростов-на-Дону : 2000. – 277 с.
9. Крылова Н. Б. Культурология образования / Н. Б. Крылова. – Москва, 2009. – 221 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Tusheva V. V. Formuvannia naukovo-doslidnits'koi kul'tury maibutniogo vchytelia muzyky v protsesi profesiinnoi pidgotovki : teoriya i praktyka : [Formation of the Scientific and Research Culture of the Prospective Teacher of Music in the Course of Professional Development : Theory and Practice] : [monografiia] / V. V. Tusheva. – UMO NAPN Ukraini – Kharkiv : Vydavnytstvo "Maydan", 2015. – 450 s.
2. Tusheva V. V. Teoretychni i metodychni osnovy formuvannia naukovo-doslidnits'koi kul'tury maybutnikh uchiteliv muzyky v protsesi profesiynoi pidgotovki [Theoretic and Methodic Essentials of the Scientific and Research Culture Formation of the Prospective Teachers of Music in the Course of Professional Development] : avtoref. dis. na zdobuttia dokt. ped. nauk : spets. 13.00.04 / V. V. Tusheva ; Natsional'nyi pedagogichnyi universitet imeni M. P. Dragomanova. – K., 2016. – 44 s.
3. Mezhuev V. M. Ideia kultury. Ocherki po filosofii kultury [Idea of Culture. Essays on Philosophy of Culture] / V. M. Mezhuev. – M. : Progress-Traditsiya, 2006. – 408 s.
4. Zapesotskiy A. S. Kulturologiya obrazovaniya [Culturology of Education] / A. S. Zapesotskiy // Metodologicheskie i tehnologicheskie osnovy obrazovatel'noy deiatel'nosti [Methodological and Technological Foundations of Learning Activity]. – SPb : Izdatel'stvo SPb GUP, 2012. – S. 120–183.
5. Bibler V. S. Ot naukoucheniya – k logike kul'tury : Dva filosofskiykh vvedeniya v dvadtsat' pervyy vek [From Epistemology to Logic of Culture] / V. S. Bibler. – M. : Politizdat, 2008. – 413 s.
6. Gessen S. I. Osnovy pedagogiki. Vvedenie v prikladnuiu filosofiiu [Fundamental Concepts of Pedagogics] / S. I. Gessen ; отв. ред. i sost. P. V. Alekseev. – M. : Shkola – Press, 2005. – 448s.
7. Sokolov E. V. Kul'turologiya (ocherki teorii kul'tury) [Culturology (Sketches of Cultural Theory)] / E. V. Sokolov. – M. : Myisl, 2010. – 272 s.
8. Bondarevskaya E. V. Teoriya i praktyka lichnostno orientirovannogo obrazovaniya [Theory and Practice of Personal-Oriented Education] / E. V. Bondarevskaya. – Rostov-na-Donu : 2000. – 277 s.
9. Krylova N. B. Kulturologiya obrazovaniya [Culturology of Education] / N. B. Krylova. – Moskva, 2009. – 221 s.

Тушева В. В. Культурологический подход как теоретико-методологическая основа стратегии формирования научно-исследовательской культуры будущих учителей музыки.

В статье обосновывается перспективность и продуктивность применения культурологического подхода как концептуального и теоретического фундамента решения проблемы формирования научно-исследовательской культуры будущего учителя музыки. На основе теоретического анализа культурологических и педагогических источников раскрываются такие методологически значимые принципы культурологического подхода, как культуросообразность, поликультурность, культуротворчество, интегративность. Указаны возможные изменения в содержании высшего музыкально-педагогического образования в контексте культурологической парадигмы.

Ключевые слова: культурологический подход, культурологическое образование, человек культуры, научно-исследовательская культура будущего учителя музыки как личностный феномен, творчество, культуроцелесообразные педагогические технологии.

Tusheva V. V. Culturological Approach as the Theoretical and Methodological Basis of the Strategy of Scientifically-Research Culture Formation of Prospective Music Teachers.

In the article the perspective and productivity of application of culturological approach are grounded as the conceptual and theoretical foundation of the problem decision of forming the scientifically-research culture of prospective music teachers. It becomes firmly established that by the aim of education as the sociocultural phenomenon its orientation becomes cultural function that must be priority, to answer new positive sociocultural progress trends, oriented on such cultural dominants of contemporaneity, as an anthropocentrism, humanism, democracy, spirituality, morality, encyclopaedic, integrating.

On the basis of the theoretical analysis of culturological and pedagogical sources such methodologically meaningful principles of culturological approach open up the cultural accordance, multiculturalness, cultural and creative. The outlined possible changes are in maintenance of higher musical and pedagogical education in the context of culturological paradigm, that cause the correction of the educational technologies sent to scientifically-research culture forming of prospective music teachers. At normative level it appears in requirements to semantic component such as "cultural capacious"; judicial side, that differs in integrity, unity and cooperation of all the tools; requirements to educationally-educator space as cultural and expedient, multicultural environment; facilities of diagnostics and monitoring of quality of education; methods of studies as innovative.

Key words: culturological approach, culturological education, man of culture, scientifically-research culture of future music master as personality phenomenon, work, cultural and expedient pedagogical technologies.